

Politika Notu 09-20 Aralık 2009

Ekim 2009 Sonu İtibarıyla Yükselen Pazarlarda İhracat Performansı

Müge Adalet[†]

Politika Notu 09-13'de 12 yükselen pazar ekonomisinde kriz sonrası ihracat performansını karşılaştırmış ve Mayıs 2009'dan itibaren artışın başladığını belirtmiştik. Bu kısa notta, geçen hafta yayımlanan Ekim ihracat verileri doğrultusunda bir önceki incelememizi güncellemek ve Türkiye ihracatının coğrafi dağılımındaki gelişmeleri değerlendirmek istiyoruz.

Krizin dünya çapında reel sektör üzerindeki etkisi Ekim ayından itibaren gözlenmeye başladığı için, ülkelerin aylık ihracat performansını 2008 Eylül ayını baz alarak inceliyoruz. Şekil 1'de yer alan bütün ülkelerde ihracattaki çıkışın Ekim ayında da devam ettiğini gözlemliyoruz. Her ne kadar bazı aylarda çeşitli ülkelerin ihracatında ufak çapta gerilemeler yaşansa da yükselme eğilimi her ülkede devam etmektedir. Mesela, Mart 2009'dan itibaren dört-beş ay toparlanan Arjantin ihracat

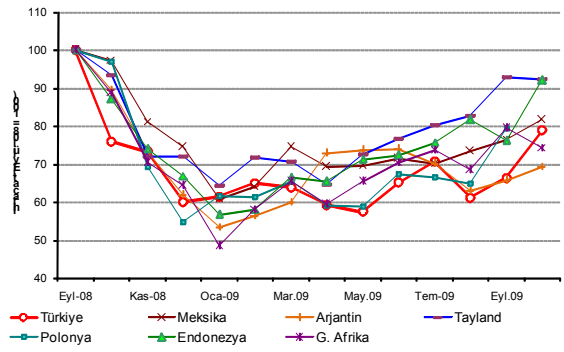
[†] Dr., Koç Üniversitesi ve EAF, madalet@ku.edu.tr

verileri daha sonra birkaç ay düşüş sergilemiş, ancak Ağustos'da tekrar yükselmeye başlamıştır.

Türkiye ihracatı dip noktasını diğer ülkelerden daha geç buldu.

Arjantin ve Şekil 1'de yer alan diğer ülkelerde dip noktası Ocak ve Şubat 2009'da görülürken Türkiye'nin ihracatı Aralık'tan Mayıs'a kadar taban seviyesinde seyrettikten sonra Haziran ve Temmuz'da önemli bir artış yakalamıştır. Ağustos ayında ihracattaki artışta bir azalma olmuşsa da son iki ayda yeniden önemli bir yükseliş yaşanmıştır.[‡]

Şekil 1. Türkiye ve diğer gelişmekte olan ülkelerdeki ihracat (Eylül 2008=100)

Kaynak: IMF Uluslararası Mali İstatistikler ve Datastream veritabanları

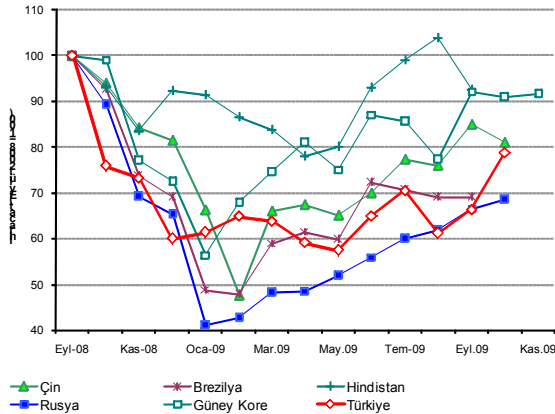
Türkiye'nin ihracat performansını Güney Kore ve BRIC ülkelerinkine kıyasla veren Şekil 2'yi incelediğimizde de aynı iki sonucu gözlemliyoruz. Türkiye dışındaki ülkeler ihracatta dip noktalarını Ocak-Şubat 2009'da bulmuşlardır ve Türkiye dahil tüm ülkeler için ihracatta toparlanma devam etmektedir.

Şekil 2'de iki başka nokta daha dikkati çekiyor.

[‡] TİM verilerine göre, Kasım ayı Türkiye ihracatı 8,8 milyar dolar olup bir önceki yılın aynı ayına göre %1 artmış, bir önceki aya göre ise %11 azalmıştır. Daha geç açıklanan TÜİK ihracat verileri genellikle TİM verilerine oranla daha yüksek olmaktadır.

Birincisi, Eylül 2008'e göre hem göreceli olarak en az düşüşü, hem de Eylül 2009 itibarıyla en ciddi iyileşmeyi Hindistan yaşamıştır. Ancak Ekim 2009'da Hindistan ihracatında meydana gelen düşüş ve Güney Kore ihracatındaki artış sonucunda toparlanma açısından incelediğimiz 6 ülke içinde ilk sırayı bu iki ülke paylaşmıştır. Mayıs ayı itibarıyla ihracattaki toparlanma karşılaştırmasında 5. sırada olan Türkiye Ekim 2009'da 4. sıraya çıkmıştır. İkincisi, Ocak 2009'da dip noktasını bulan Rusya ihracatı, son aylarda petrol fiyatlarında yaşanan artışın etkisiyle, yükselmeye başlamış, hatta Ağustos'taki sıralamada Türkiye'ye yetişmiştir. Ancak Türkiye ihracatı Ekim'de hızlı bir artış kaydederek tekrar arayı açmayı başarmıştır.

Şekil 2. Türkiye, Güney Kore ve BRIC ülkelerinin ihracatı (Eylül 2008=100)

Kaynak: : IMF Uluslararası Mali İstatistikler ve Datastream veritabanları

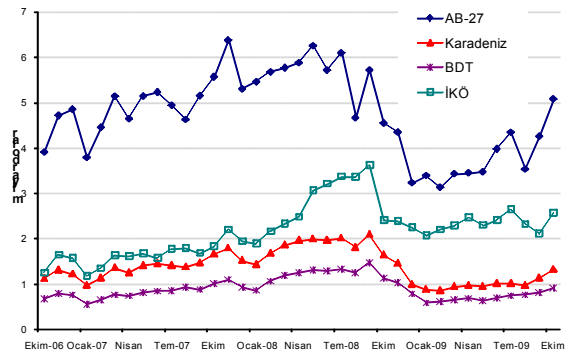
Türkiye'nin toplam ihracatında gözlenen toparlanmanın yanısıra, ihracatın ülkelere göre dağılımı incelendiğinde de ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır. AB ülkelerine 2007 yılında aylık ortalama ihracat 5 milyar dolar iken 2008'de bu miktar 5,3 milyar dolara çıkmıştır. Altı aylık dilimler itibarıyla baktığımızda AB ülkelerine yapılan ihracatta kriz sürecinde yaşanan düşüş oldukça dikkat çekicidir. 2007'nin ilk altı ayında

AB ülkelerine 4,7 milyar dolarlık ihracat yapılmışken, bu miktar 2008'in ilk altı ayında 5,8 milyar dolara çıktıktan sonra 2009'un ilk yarısında krizin etkisiyle %40 civarında azalmış ve 3,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Şekil 3).

Kriz sırasında Türkiye ihracatında AB'nin ağırlığı azalırken İKÖ'nün önemi arttı.

AB'den sonra Türkiye'nin ihracat pazarları arasında ikinci büyük ülke grubunu İslam Konferansı Örgütü'ne (İKÖ) üye ülkeler oluşturmaktadır. Bu ülke grubuna yapılan ihracat Ekim 2008'den itibaren azalmışsa da, bu azalma görece düşük kalmıştır. 2007'nin ilk yarısında İKÖ üyesi ülkelere yapılan ihracat 1,5 milyar dolar iken, bu rakam 2008'in ilk yarısında 2,5 milyar dolara çıktıktan sonra krizin etkili olduğu 2009'un aynı döneminde sadece %10 civarında düşerek 2,3 milyar dolar olmuştur.

Şekil 3. Türkiye ihracatının ülke gruplarına göre dağılımı (milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK

Küresel kriz sonrasında Türkiye ihracatının en hızlı daraldığı ülke grubu %48,5 ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkeler olmuştur. Bu grupla ortak üyelere sahip olan Bağımsız Devletler Topluluğu'na yapılan ihracat

ise 2009'un ilk yarısında %45 azalmıştır. Her iki ülke grubuna yapılan ihracattaki azalmada en büyük pay Rusya'ya aittir.

Şekil 3, Türkiye'nin AB'ye olan ihracatı ile ilgili ilginç bir sonuç daha ortaya koymaktadır. Küresel kriz sürecinde Türkiye ihracatının ülkelere göre dağılımı da değişmeye başlamış, AB'nin ağırlığı azalırken İKÖ'nün önemi artmıştır. Bu değişimi krizin AB ekonomilerini daha fazla etkilemesine bağlamak mümkünse de sürecin kriz öncesinde başladığı gözlemlenmektedir.

AB ülkelerinin Türkiye'nin ihracatındaki payı 2007'nin ilk yarısında %57 iken 2008'de %51'e ve daha sonra 2009 yılının ilk yarısında da %44'e düşmüştür. Aynı dönemde İKÖ üyesi ülkelere yapılan ihracat sırasıyla %18'den önce %22'ye ve 2009'da da %29'a kadar çıkmıştır. Bunun kalıcı bir değişim mi, yoksa küresel krizin AB ülkelerini 2008 başından itibaren etkilemesine mi bağlı olduğu konusu küresel krizin başlamasının üzerinden bir yıl geçtikten sonra belirginleşmeye başlamıştır.

Son dönemde yaşanan toparlanma ile Türkiye ihracatında AB'nin payı %44'den Eylül 2009'da %50'ye çıkararak kriz öncesi değerine yaklaştı.

Eylül ve Ekim ayı ihracat verilerine baktığımızda, AB ekonomilerinin toparlanmaya başlaması ile Türkiye'nin AB'ye yönelik ihracatının da artmaya başladığını görüyoruz. Bunun sonucu olarak en son Mart'ta gözlemlenen AB ülkelerinin Türkiye ihracatında %50 olan payı, Eylül'de tekrar bu seviyeye ulaşmıştır. Aynı zamanda, Ağustos'da %29 olan İKÖ üyesi ülkelerin ihracattaki payı Eylül ayında %24'e düşmüştür. Bu sonuç Türkiye

ihracatının coğrafi dağılımında görülen hızlı değişimin kalıcı olmayacağına işaret etmektedir. Ancak bu, küresel kriz öncesinde başlayan ihracatta daha dengeli bir coğrafi dağılıma doğru yavaş dönüşümün sürmeyeceği anlamına gelmemelidir.

Krizin birçok ülkede en önemli etkisini dış ticaret kanalı üzerinden gerçekleştirdiğini göz önüne alınca ihracatta devam eden toparlanmanın yavaş yavaş büyüme verilerine de yansıtacağını umabiliriz.